

Гавдьо Ю.Р.

*к.ю.н., доцент кафедри безпеки та правоохоронної діяльності,
Західноукраїнський національний університет,*

Мартинюк Ю.

*студентка групи ПД-33
юридичного факультету,
Західноукраїнський національний університет*

ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ СЕРЕД НЕПОВНОЛІТНІХ: ПРОФІЛАКТИЧНІ ЗАХОДИ ТА РОЛЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Правопорушення, скоєні неповнолітніми, становлять серйозну соціальну проблему із широким спектром наслідків. По-перше, вони згубно впливають на формування особистості молоді. По-друге, такі дії завдають значної шкоди суспільству через втрату трудового потенціалу, оскільки лише третина засуджених повертається до повноцінного життя в суспільстві. По-третє, подібні правопорушення сприяють зростанню рецидивної злочинності, адже переважна більшість рецидивістів починають свій злочинний шлях саме в юному віці. В Україні спостерігається тривожна тенденція залучення молоді до протиправної діяльності, що вимагає комплексного та системного підходу до її запобігання.

Дослідити ефективні профілактичні заходи щодо запобігання злочинності серед неповнолітніх та визначити роль правоохоронних органів у їх реалізації. Аналіз законодавчої бази, програм соціальної реабілітації, методів роботи з неповнолітніми правопорушниками, а також можливих шляхів удосконалення профілактичних заходів у сфері ювенальної юстиції.

Існуючі профілактичні заходи часто є недостатньо ефективними та потребують удосконалення з урахуванням сучасних соціально-

економічних реалій, психологічних особливостей підліткового віку та нових форм злочинності, зокрема у кіберпросторі. Одним із ефективних напрямів боротьби зі злочинністю, зокрема серед неповнолітніх, є профілактична діяльність. Профілактика правопорушень має системний характер, що проявляється як у різноманітності заходів, так і в участі широкого кола суб'єктів. Її основна мета полягає у запобіганні появі, усуненні, зменшенні або нейтралізації причин і умов, які сприяють злочинності, її окремим видам чи конкретним правопорушенням.

В Україні профілактика правопорушень серед цієї групи населення здійснюється соціально-психологічними службами, педагогами, співробітниками соціальних установ, службами у справах неповнолітніх, а також правоохоронними органами. Роль правоохоронних органів у цьому процесі є ключовою, адже саме вони першими стикаються з фактами підліткової злочинності та мають здійснювати первинні заходи реагування та профілактики. Водночас дослідники наголошують на численних проблемах у цій сфері. Основними труднощами є відсутність налагодженої співпраці між різними суб'єктами профілактики, переважне використання групових і масових форм роботи замість інтерактивних методів (тренінгів, рольових ігор), що дозволяють якісно інтегрувати інформацію в свідомість дітей.

Серед головних факторів ризику, які збільшують ймовірність скоєння злочинів неповнолітніми, виділяють такі:

Соціальні: неблагополучне середовище, низький рівень освіти, відсутність сімейної підтримки, відсутність організованого дозвілля.

Психологічні: девіантна поведінка, низький рівень контролю над емоціями.

Економічні: фінансова нестабільність, вплив кримінальних угруповань.

Культурні: вплив мас-медіа, недостатня популяризація правових знань.

Саме на основі цих факторів визначаються напрями профілактичної роботи. Хоча профілактика правопорушень серед дітей здебільшого розглядається як частина педагогічної діяльності у межах навчальних закладів, аналіз основних причин злочинності свідчить, що виховна робота лише в освітньому середовищі є недостатньою для ефективного вирішення цієї проблеми. Необхідний комплексний підхід, який об'єднує зусилля різних організацій та сприяє широкому залученню інноваційних методик.

Профілактичні заходи

Освітні програми – навчання правових норм та відповідальності перед суспільством, створювати в навчальних закладах шкільні служби порозуміння за участю медіаторів (посередників).

Співпраця з сім'ями – підвищення рівня соціальної підтримки та відповідальності батьків.

Роль громадських організацій – залучати представників правоохоронних органів до участі в спільних заходах із дітьми, наприклад, спортивних змаганнях чи конкурсах, а також до проведення сюжетно-рольових ігор для ознайомлення підлітків із роботою правоохоронних установ.

Підвищення ефективності ювенальної юстиції – розвиток механізмів раннього втручання та корекційних програм._Забезпечувати підготовку волонтерів, які зможуть підтримувати контакт із дітьми, схильними до девіантної поведінки.

Роль правоохоронних органів

Запобіжна робота – організація превентивних заходів у школах та молодіжних установах.

Співпраця із соціальними службами – забезпечення підтримки для неповнолітніх, які перебувають у складних життєвих ситуаціях.

Контроль за онлайн-простором – протидія втягуванню молоді у злочинну діяльність через соціальні мережі.

Впровадження реабілітаційних програм – інтеграція неповнолітніх правопорушників у суспільство.

Індивідуальні заходи профілактики застосовуються до дитини, яка має схильність до вчинення адміністративних правопорушень, вже скоїла кримінальне правопорушення, була засуджена до покарання, що не передбачає позбавлення волі, або повернулася зі спеціалізованої виховної установи.

Під час складання плану заходів індивідуальної профілактики працівник поліції зобов'язаний врахувати такі основні етапи:

- збір повної інформації про дитину, включаючи з'ясування детальних даних про її середовище проживання; впровадження заходів індивідуальної профілактики, таких як проведення ознайомлювальних, попереджувальних та виховних бесід із дитиною, яка знаходиться на профілактичному обліку, а також здійснення контролю за її поведінкою;
- усунення передумов для адміністративних та кримінальних правопорушень через профілактичні дії;
- профілактика кримінальних порушень на стадії задуму чи підготовки, наприклад, шляхом мотивації до добровільної відмови від скоєння правопорушень, надання підтримки у вирішенні проблем, які підштовхують дитину до протизаконних дій;
- контроль за результативністю профілактичних заходів через запити щодо поведінки дитини в місцях проживання, навчання та роботи, а також шляхом опитування оточення дитини;
- підготовка матеріалів для зміни статусу дитини, зокрема зняття з профілактичного обліку чи подання запиту щодо перегляду покарання.

Запобігання злочинності серед неповнолітніх є важливим завданням, яке потребує комплексного підходу та скоординованих зусиль суспільства, сім'ї, освітніх установ і правоохоронних органів. Профілактичні заходи, такі як виховна робота, соціальна підтримка, створення безпечного середовища та раннє виявлення ризиків, відіграють ключову роль у формуванні правосвідомості молоді та зниженні рівня делінквентної поведінки. Правоохоронні органи, своєю чергою, виконують не лише функцію контролю та реагування, але й беруть активну участь у превентивних програмах, співпрацюючи з громадами та іншими інституціями. Лише через системну профілактику, орієнтовану на розвиток особистості та усунення соціальних причин злочинності, можливо досягти сталого зниження правопорушень серед неповнолітніх, забезпечуючи їхнє повноцінне включення в суспільне життя.

Список використаної літератури

1. Вітульська З. Партнерство заради виховання // Школа. - 2010-№ 5-С.40
2. Дмитренко А. Правова освіта й виховання // Школа. - 2009. -№ 3.- С. 41
3. Левшунова Н. Теоретичні та практичні основи профілактики залежності в підлітків //Психолог - 2009-№ 35- С. 11
4. Левшунова Н. Методи превентивного виховання // Психолог. - 2010 - № 26- С. 26
5. Луковська С. Учнівське середовище: злочинність та правове виховання // Школа. - 2009. №11-С. 66
6. Закон України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» від 24 січня 1995 р (зі змінами та доповненнями від 7.02.2007 р №609- V).

7. Наказ МОН від 11.06.2012 № 677 «Про затвердження Плану заходів Міністерства освіти і науки, молоді та спорту з формування громадянської культури та підвищення рівня толерантності у суспільстві»;

8. Конституція України 1996 року. // <http://zakon.rada.gov.ua>.

9. Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» від 5 лютого 1993 р. № 2999-XII